TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN INVESTITSION LOYIHALARNI MOLIYALASHTIRISH MEXANIZMLARI VA ZAMONAVIY USULLARI

Jo'raqulova Amina
Samarqand iqtisodiyot va servis instituti talabsi
Ilmiy rahbar: Tursunov Faridun Mustafoyevich
SamISI "Bank ishi" kafedrasi o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada tijorat banklari tomonidan investitsion loyihalarni moliyalashtirishning nazariy va amaliy jihatlari o'rganilgan. Investitsion loyihalarni moliyalashtirishning iqtisodiy mohiyati, tijorat banklarining investitsiya jarayonidagi o'rni hamda moliyalashtirish mexanizmlari tahlil qilingan. Shuningdek, loyihaviy moliyalashtirish, sindikatlashgan kreditlash, davlat-xususiy sheriklik, lizing va raqamli moliyalashtirish platformalari kabi zamonaviy usullarning afzalliklari yoritilgan. Tijorat banklarining investitsion faoliyat samaradorligini oshirish hamda investitsion loyihalarni moliyalashtirish tizimini takomillashtirish yuzasidan ilmiy taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: tijorat banklari, investitsion loyiha, investitsiyalar, bank krediti, loyihaviy moliyalashtirish, sindikatlashgan kredit, lizing, davlat-xususiy sheriklik, investitsion risklar, moliyaviy resurslar.

Abstract: This article examines the theoretical and practical aspects of financing investment projects by commercial banks. The economic essence of investment project financing, the role of commercial banks in the investment process, and financing mechanisms are analyzed. Furthermore, the advantages of modern financing methods such as project financing, syndicated lending, public-private partnerships, leasing, and digital financing platforms are highlighted. Scientific proposals and recommendations have been developed to improve the efficiency of commercial banks' investment activities and enhance the system of financing

investment projects.

Keywords: commercial banks, investment project, investments, bank loan, project financing, syndicated lending, leasing, public-private partnership, investment risks, financial resources.

Аннотация: В данной статье исследованы теоретические и практические аспекты финансирования инвестиционных проектов коммерческими банками. Проанализированы экономическая сущность финансирования инвестиционных проектов, роль коммерческих банков в инвестиционном процессе, а также механизмы финансирования. Кроме того, рассмотрены преимущества современных методов финансирования, таких как проектное финансирование, синдицированное кредитование, государственно-частное партнёрство, лизинг и цифровые финансовые платформы. Разработаны научные предложения и рекомендации по повышению эффективности инвестиционной деятельности коммерческих банков и совершенствованию системы финансирования инвестиционных проектов.

Ключевые слова: коммерческие банки, инвестиционный проект, инвестиции, банковский кредит, проектное финансирование, синдицированное кредитование, лизинг, государственно-частное партнёрство, инвестиционные риски, финансовые ресурсы.

Kirish

Jahon iqtisodiyotining zamonaviy rivojlanish bosqichida investitsiyalar iqtisodiy o‘sishning eng muhim omillaridan biri sifatida e’tirof etilmoqda. Har qanday mamlakatning iqtisodiy taraqqiyoti, sanoat salohiyatining oshishi, ishlab chiqarish hajmlarining kengayishi hamda yangi texnologiyalarning joriy etilishi investitsiya jarayonlarining samarali tashkil etilishiga bevosita bog‘liqdir. Investitsiyalar iqtisodiyotning turli tarmoqlarini modernizatsiya qilish, yangi ishlab chiqarish quvvatlarini yaratish, eksport salohiyatini oshirish va aholi bandligini ta’minlashda

muhim ahamiyat kasb etadi. Shu sababli investitsion loyihalarni moliyalashtirish masalasi iqtisodiy siyosatning ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Bozor iqtisodiyoti sharoitida investitsion loyihalarni amalga oshirish uchun zarur moliyaviy resurslarni shakllantirish va ulardan samarali foydalanish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Korxona va tashkilotlarning o‘z mablag‘lari ko‘pincha yirik investitsion loyihalarni moliyalashtirish uchun yetarli bo‘lmaydi. Bunday sharoitda tijorat banklari investitsiya jarayonlarining asosiy moliyaviy vositachisi sifatida maydonga chiqadi. Tijorat banklari aholi va xo‘jalik yurituvchi subyektlarning bo‘sh pul mablag‘larini jalb qilib, ularni iqtisodiyotning real sektoriga yo‘naltirish orqali investitsion faoliyatni qo‘llab-quvvatlaydi. Tijorat banklari tomonidan investitsion loyihalarni moliyalashtirish iqtisodiyotni rivojlantirishning muhim instrumentlaridan biri hisoblanadi. Banklar tomonidan ajratilayotgan investitsion kreditlar sanoat, qishloq xo‘jaligi, transport, energetika, qurilish, xizmat ko‘rsatish va boshqa tarmoqlarda yangi loyihalarni amalga oshirish imkoniyatini yaratadi. Natijada ishlab chiqarish hajmi ortadi, yangi ish o‘rinlari yaratiladi, davlat byudjetiga tushumlar ko‘payadi hamda mamlakatning raqobatbardoshligi oshadi.

So‘nggi yillarda iqtisodiyotning globallashuvi, xalqaro moliya bozorlarining integratsiyalashuvi hamda raqamli texnologiyalarning rivojlanishi investitsion loyihalarni moliyalashtirish mexanizmlarining ham takomillashuviga olib keldi. An’anaviy bank kreditlari bilan bir qatorda loyihaviy moliyalashtirish, sindikatlashgan kreditlash, investitsion fondlar bilan hamkorlik, lizing operatsiyalari, davlat-xususiy sheriklik asosidagi moliyalashtirish hamda fintex texnologiyalariga asoslangan moliyalashtirish usullari keng qo‘llanila boshladi. Mazkur usullar investitsion loyihalarni moliyalashtirishda risklarni taqsimlash, moliyaviy resurslarni diversifikatsiya qilish va moliyalashtirish samaradorligini oshirish imkonini bermoqda. Ayniqsa, loyihaviy moliyalashtirish mexanizmi yirik investitsion loyihalarni amalga oshirishda muhim vosita sifatida namoyon bo‘lmoqda. Ushbu usulda kreditning

qaytarilishi asosan loyiha natijasida shakllanadigan kelajakdagi pul oqimlari hisobidan ta’minlanadi. Bu esa korxonaning mavjud aktivlariga tushadigan yukni kamaytirish va yirik loyihalarni moliyalashtirish imkoniyatlarini kengaytirishga xizmat qiladi. Xalqaro amaliyotda energetika, transport infratuzilmasi, neft-gaz sanoati va telekommunikatsiya sohalarida loyihaviy moliyalashtirish keng qo‘llaniladi. Bundan tashqari, sindikatlashgan kreditlash amaliyoti ham investitsion loyihalarni moliyalashtirishning zamonaviy mexanizmlaridan biri hisoblanadi. Mazkur usulda bir nechta tijorat banklari yirik investitsion loyihani moliyalashtirish uchun o‘z mablag‘larini birlashtiradi. Natijada kredit risklari banklar o‘rtasida taqsimlanadi va yirik loyihalarni moliyalashtirish imkoniyatlari kengayadi. Bu usul xalqaro bank amaliyotida keng tarqalgan bo‘lib, ko‘plab strategik loyihalarni amalga oshirishda samarali qo‘llanilmoqda O‘zbekiston Respublikasida ham investitsiya muhitini yaxshilash, bank tizimining investitsion salohiyatini oshirish va iqtisodiyot tarmoqlarini modernizatsiya qilish maqsadida qator islohotlar amalga oshirilmoqda. Xususan, bank sektorining kapitallashuv darajasini oshirish, kreditlash mexanizmlarini takomillashtirish, xorijiy investitsiyalarni jalb etish hamda raqamli bank xizmatlarini rivojlantirish bo‘yicha keng ko‘lamli chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Ushbu islohotlar tijorat banklarining investitsion loyihalarni moliyalashtirish imkoniyatlarini yanada kengaytirmoqda. Mazkur maqolaning maqsadi tijorat banklari tomonidan investitsion loyihalarni moliyalashtirish mexanizmlarini chuqur tahlil qilish, zamonaviy moliyalashtirish usullarining afzalliklari va kamchiliklarini o‘rganish hamda investitsion loyihalarni moliyalashtirish tizimini takomillashtirish bo‘yicha ilmiy asoslangan taklif va tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.